ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№2(1)
2026

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 638 sahifa,
2-fevral, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Doniyorov S. M. –"Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
• Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)
Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
• Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'quvchilarni intellektual rivojlantirishning psixologik omillari 22
Ashurov Ramzidin Ramazonovich

Maktabgacha ta'limda bolaning kitobxonlik madaniyatini shakllantirishda oila bilan ishlashning nazariy asoslari 27
Jumanova Fatima Uralovna, Allaberganova Munisa Begimboy qizi

Maktabgacha ta'lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanishning metodologik asoslari 32
Jo'rayeva Nargiza Tairovna, Bekbergenova Yulduz Tanirbergen qizi

Faoliyatli yondashuv asosida maktabgacha 6-7 yoshli bolalarda nutqiy ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi 35
Ziyodullayeva Mohirabonu Ikromjon qizi

Davlat ta'lim muassasalarida manfaatlar to'qnashuvini boshqarishning tashkiliy-huquqiy mexanizmlari ... 39
Xaybatullaeva Sojidaxon Ziynatullayevna

Umumta'lim maktablarida jismoniy tarbiya darslarining samaradorligini oshirishda integratsion yondashuv 42
Kamolitdinov Mirzohid

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda interfaol metodlarning samaradorligi 45
Kamolitdinova Dilnoza Axmadilaxanovna

Bo'lajak tarbiyachilarda kreativ faollikni rivojlantirish mexanizmlari 48
Nurjanova Rayxan Urazbaevna

Sinf biologiya fanini o'qitishda TIMSS topshiriqlardan foydalanish metodikasi va baholash mezonlari 52
Xaitboyeva Dilorom Rustam qizi

Qandli diabet tashxisli bemorlarda shaxs tuzilmasining emotsional komponentlari 56
Sadikova Umida Botirovna

Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda pedagogik diagnostikani amalga oshirishning natijaviyligi 60
Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna, Qodirova Shaxnoza Saidazim qizi

Kasbiy imij shakllanishida psixologik jihatlarning tafovutlari 64
Aminova Dilnoza Orifjonovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining jamoa bilan ishlash jarayonida yetakchilik kompetensiyalarini rivojlantirish 69
Abdiyeva Fazilat Fayzulla qizi

Kichik maktab yoshidagi bolalar shaxsi rivojlanishida psixologik moslashuvning tipik xususiyatlari 73
Mirsaitova Guzal Baxodirovna

Oliy ta'lim tizimida variativ modellashtirish asosida talabalarning kreativ faoliyatini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarining qo'llanilishi 76
Quvvatova Mohira Hikmatillayevna

Interfaol treninglar orqali o'qituvchilarning innovatsion fikrlashini rivojlantirish tajribasi 79
Abdiyeva Shodiyona Yodgor qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy qadriyatlar asosida axloqiy tarbiyani shakllantirishning ahamiyati 82
Zulayxo Nazarova, Qarshiboyeva Muxlisa Ismatullo qizi

Ijodiy qobiliyatni o'stirishda pedagogik mahorat va innovatsion metodlar 85
Mutallibova Odinaxon Mirzaolimjon qizi

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida olimpiadalarga tayyorlashda masalalar yechish texnologiyasi 11-sinf misolida 89
Aslonov Xayrullo Shukrullo o'g'li

Bokschi qizlarni texnika taktikasini takomillashtirish 94
Axmedov Latifjon G'ayrat o'g'li

Ixtisoslashtirilgan terminologiyaning asosiy lingvistik xususiyatlari 99
Axmedova Dilnoza Anvarovna

Interfaol metodlar orqali zamonaviy darslarni tashkil etishning o'ziga xos tendensiyalari 102
Bakirov Otabek Bo'ranovich

Boshqaruv psixologiyasi terminlarini tarjima qilishning metodologik muammolari 106
D. J. Norboyeva

Raqamli transformatsiya sharoitida oliy ta'lim muassasalari talabalari ruhiyatiga virtual muhitning salbiy ta'siri 110
Giyosov Ulug'bek Eshpulatovich, Turayeva Nigora Husniddin qizi

Hamshiralik ishida raqamli texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi 113
Rasulova Gulmira, Amonova Dildora, Abdurahmonov Aziz, Hakimova X. X.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kognitiv qobiliyatlarni shakllantirishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar 117
Jumayev Xushboq Soatmumin o'g'li

Principles of Organising Autonomous Learning 121
Khazratova Zukhra Mamaraimovna

Najot – ta'limda, najot-tarbiyada 124
Mo'minova Manzura Mamasodiqjonovna

Educational Potential of Museum Pedagogy and Criteria for its Application in Developing Historical Thinking of Pre-Service History Teachers 127
Niyozov Javlonbek

Landshaft dizayni vostasida bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachilarining estetik va kreativ ko'nikmalarini rivojlantirish 131
Radjapova Zuxra Tirkashevna

Abdulla Avloniy pedagogik merosida shaxs psixologiyasi masalalari 134
S. O. Mamarasulov, D. A. Egamberdiyeva

TBL metodini qo'llash orqali o'quvchilarning madaniyati va ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish.... 138
Sodikova Oyshakhon Muxammadsodik

Pedagogik innovatsiyalarni boshqarishning nazariy-metodologik asoslari 142
Solihova Barno Sodiq qizi

Boshlang'ich ta'lim magistratura talabalarining ijodiy faolligini rivojlantirish shart-sharoitlari 146
Yarmatov Shermo'min Rahmatovich

Формирование готовности родителей детей старшего дошкольного возраста к выполнению воспитательной функции в семье 149
Атаджанова Сохиба Талиповна

Redjio pedagogik yondashuv asosida maktabgacha katta yoshdagi bolalarda mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish pedagogik muammo sifatida 152
Djamilova Nargiza Nuritdinovna, Otahonova Marjona

Talabalarda algoritmik kompetentlikni rivojlantirishning sun'iy intellekt va Big Data Analytics asosida o'quv faoliyatini real vaqt rejimida kuzatuvchi va boshqaruvchi konseptual modelni takomillashtirish........ 155
Kayumova Nazokat Rashitovna

Raqamli ta'lim muhitida chet tili o'qituvchilari va talabalar o'rtasidagi interaktsiyaning pedagogik samaradorligi va innovatsion mexanizmlari 163
Eshonqulova Umida Xolmirzayevna

MTTlarda nutqni rivojlantirishga doir mashg'ulotlarda interfaol usullardan foydalanish texnologiyasi 168
To'laboyeva Iqbolaxon Olimjonovna

Ta'lim jarayonidagi konfliktlar 173
Abulova Mohigul Komiljonzoda

Talabalarning bolalarda ijtimoiy moslashuvni shakllantirishga kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish 176
Inomova Mahliyo Yusuf qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Shaxs tuzilmasida ma'naviy intellekt: nazariy-metodologik tahlil va psixologik interpretatsiya 179
Mirxoliqova Charos Xabibullaevna

18-20 yoshli belbog'li kurashchilarning musobaqa oldi jismoniy tayyorgarliklari 183
Muzafarov Muxammadali Maxsudovich

Talabalarda mustaqil ta'lim topshiriqlaridan foydalanib kasbiy madaniyatini rivojlantirishga zamonaviy yondashuvlar (boshlang'ich ta'limda tarbiya fani misolida) 187
Yadgarova Surayyo

Maktab o'quvchilariga pedagogik ta'sir ko'rsatishda o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish 190
Yo'ldoshova Shahlo Shukurullo qizi

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini ma'naviy-ma'rifiy faoliyatga tayyorgarligini rivojlantirishning nazariy tahlili 194
Yusupova Sanobar Odil qizi

Типология научного текста: от жанровой классификации к дискурсивной модели 197
Бахтияр Катибжанович Саттаров

Взаимодействие педагога и семьи в профилактике и преодалении стресса у детей дошкольного возраста.. 201
Г. С. Алиходжаева, Х. Рахимова

Условия эффективности инклюзивного образования.. 206
Г. С. Алиходжаева, Л. О. Бекмуродова

Педагогическая готовность к обучению в школе детей билингов 211
Г. С. Алиходжаева, Н. А. Ганиева

Педагогические условия формирования эмоционального интеллекта у дошкольников 216
Джалилова Феруза Намазовна

Milliy meros va musiqiy madaniyatning yosh avlod tarbiyasidagi o'rni 219
Zuhriddin Azizov

Госпитальная школа как пространство поддержки и развития ребёнка (на примере госпитальной школы при детской клиники Синсиннати, США) 222
Муминов Р. Р., Хакимова Н. Х., Набиева Г. Г.

Интерактивные формы работы в процессе профориентации детей дошкольного возраста 227
Н. Т. Жураева, С. М. Ахмеджанова

Samarali hamkorlikdagi faoliyatga tayyorlashga oid yondashuvlar 231
Hojiyeva Zulfiya O'ktamovna

Поэтапное вовлечение детей с расстройствами аутистического спектра в дошкольное инклюзивное образование: комплексный анализ научно-теоретических и практических подходов.. 234
Сабина Рагимова Ровшан кызы, Айсель Масимова Арастун кызы

Umumta'lim maktablarida fizika fanini o'qitish metodikasini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanishni boshqarishni takomillashtirish 245
Allaniyazova Bibigul Sarsenbay qizi

Boshlang'ich sinflarda ona tili va o'qish savodxonligi darslariga kreativ fikrlash asosida tayyorlash 248
Botirova Jumagul Chori qizi

Boshlang'ich sinflarda fanlarni o'qitish metodikasini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanishni boshqarishni takomillashtirish.. 254
Kaypova Gulnara Muratbaevna

Umumta'lim maktablarida tabiiy-ilmiy savodxonlik ko'nikmalarining rivojlantirish masalalari 257
Davletova Hamida Xasan qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini ma'naviy axloqiy ruhda tarbiyalashning psixologik jihatlari....................... 261
Fayzullayev Ermat Majidovich, Ortiqova Mashxura

Orkestr va ansambllarning fan sifatidagi o'rni va tarbiyaviy ahamiyati 265
Fayzullayev Ermat Majidovich

Maktab fizika darslarida interaktiv dasturlar va simulyatorlardan foydalanish metodikasi.......................... 269
Xayriddinova Malikaxon Qodirxon qizi

Musiqada midi musiqiy cholg'ularning raqamli interfeysi 274
Omonov Xasanxon Sulaymonovich

Karyera o'sishida gender tafovvutlarning ahamiyati 277
Yulchiboyeva Nazokatxon Iqboljon qizi

Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kreativlik sifatlarini rivojlantirishga ta'sir etuvchi pedagogik omillar 283
Omonov Xasanxon Sulaymonovich, Normuradova Nafisa Kuchkarovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarning ekologik tarbiyasi – ijtimoiy pedagogik muammo sifatida 287
Kasimova Dilrabo Baxadirovna, Marjona Atoyeva Ismat qizi

Ilk yoshdagi bolalar psixologiyasi va rivojlanish xususiyatlari 291
Kayumova Nargiza Mirziyatovna, Ne'matjonova Gulzira Ne'matjon qizi

Jadid pedagogik tafakkurida "o'qituvchi" fenomeni 294
Xushbokov Oybek Uralovich

Maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarida savol berish malakalarini shakllantirish 296
Erhanova Nasiba Absayitovna

Musiqiy ta'limda xalq va zamonaviy qo'shiqlar vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning etnomadaniy komponentlarni shakllantirish 298
Qurbanova Muslima Shavkatbek qizi

Umumta'lim maktablari o'quvchilarida tadbirkorlik ko'nikmalarini tarkib toptirish metodikasi (biologiya fani misolida) 300
Akmalova Farida Dilmurod qizi

Maktabgacha ta'limda adaptiv ta'lim texnologiyalari yordamida bolalar ijodkorlik ko'nikmasini shakllantirish mazmuni 304
To'xliboyeva Zuxra Abdumutal qizi

Maktabgacha yoshdagi iqtidorli bolalar bilan ishlashda ta'lim texnologiyasi 308
Xudoyberdiyeva Durdona Baxodir qizi

Pedagogik-psixologik qarashlarda otaning oiladagi o'rni haqidagi tasavvurlarni shakllantirish dinamikasiga oid fikrlar talqini 311
Karshiyeva Dilafruz Suyunovna, Maxamatova Munisa Mamirzo qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ingliz tilini o'qitishning nazariy va amaliy asoslari 314
Axmatqulova Maxfuza Shuhrat qizi

Integrativ yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarda interpersonal intellekt ko'nikmalarini rivojlantirish 318
G'ulomova Oychehra No'monjon qizi

Etnomadaniy qadriyatlarni integratsiyalashgan ta'lim jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalarga singdirishning samarali yo'llari 321
G'ulomxo'jayeva Mushtariy Elmurod qizi

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida grafik organayzerlardan foydalanish 324
Iroda Isroilova

Buxoro iqlimi va tabiiy resurslaridan samarali foydalanish: ekologik va fizik-geografik yondashuv 329
Mardonova Saodat Muzaffarovna

Effective Traditional and Innovative Approaches in English Language Teaching: Evidence From EFL Classrooms 333
Yuldoshev Khaydarbek

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining lug'at boyligini rivojlantirishda lingvopedagogik yondashuvning nazariy-metodologik asoslari 336
Allayarova Sojida Umirzakovna

Механизмы использования цифровых педагогических технологий для обеспечения непрерывности образовательного процесса учащихся начальных классов в условиях длительного лечения 339
Турсунова Д. З., Холлиева Н. Х.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'tkazilgan o'yin faoliyatlarini bolalar ovozli talaffuzining takomillashuviga ta'siri 342
Kattaxo'jayeva Shaxlohon Bohodirovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

O'qituvchilar tayyorlashda pedagogik innovatsiyalar va milliy kontentni integratsiya qilish strategiyalari ... 344
Rahmatova Feruza Qudrat qizi

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash jarayonini tashkil etishda tizimli yondashuv ... 348
Abdusamatova Nargiza Jamoliddinovna

Moliyaviy savodxonlik asoslarini shakllantirish uchun "Tejamkor bola" o'yinli ta'lim faoliyatini asosida ishlashni takomillashtirilish ... 352
Rizayeva Munisxon Maxkamovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida byudjet hisobi standartlariga (BHS) muvofiq buxgalteriya hisobini tashkil qilish va yuritish tartib-qoidalari ... 356
Boltayev Ahmad Rustamjonovich

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari moliyaviy munosabatlarning huquqiy asoslari ... 359
Boymuradov Normurod Abdusadikovich

Oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirishning metodologik asoslari ... 362
Ma'rufov Mansurbek Musajonovich, Xonimov Mirqosim Samatqul o'g'li

O'smirlarda liderlik xususiyatlarini rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari ... 367
Salayeva Dilafruz Buranovna

Pedagog nutq madaniyatining milliy va umuminsoniy qadriyatlarga ta'siri ... 370
Toshtemirova Nigina Normurod qizi

Новые методы обучения устному переводу студентов-переводчиков ... 373
Уринбаева Дилдора Утепбергеновна

O'quvchilarda axborot iste'moli madaniyatini rivojlantirishning pedagogik tuzilmasi ... 376
Muxammadiyev Baxtiyor Jurayevich

Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning o'qish savodxonligini xalqaro mezonlar asosida rivojlantirish yo'llari ... 380
Axrorov Voris Yunusovich, Botirova Ozoda Nasir qizi

Ta'lim sifatini baholashda raqamli texnologiyalardan foydalanishning o'rni (oliy ta'lim misolida) ... 385
Axrorov Voris Yunusovich, Boltayeva Jaxona Ulug'bek qizi

Umumta'lim maktablarida 7-sinf biologiya fanini o'qitishda virtual laboratoriyalardan foydalanishning ta'lim samaradorligiga ta'siri ... 389
Turakulova Mehriniso Nuriddinovna, Ruziqulova Nilufar Abdumajidovna, Allanzarova Natalya Aleuatdinovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabga tayyorlashning mavjud holati va rivojlantirish strategiyalari ... 393
Mamadaliyeva Mumtozbegim

6–7 yoshli bolalarning bilim olishga faol qiziqishini rivojlantirish metodikasi ... 396
Artikova Muhayyo Botiraliyevna, Abduxolisova Gulsanam O'ktambek qizi

The Main Peculiarities of Abbreviations in Modern English ... 399
Absalomova Aziza Baxodir qizi

Autizmli bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda bir qator terapiya va metodlardan foydalanish ... 404
Yoqubova Hurriyat Burxonovna

Boshlang'ich ta'limda o'yinlar, virtual reallik va geymifikatsiya orqali o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish ... 407
Xaitova Nazokat

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirishda tabiiy materiallardan foydalanishning pedagogik usullari ... 411
Rustamova Manzura Mirkamalovna, Qo'ziyeva Umriniso Muzaffar qizi

Bo'lajak muhandislarning loyihalash ko'nikmalarini klaster muhitida rivojlantirish modellari ... 415
Eshonqulova Shafoat Ergashevna, Sherzod Eshonqulov

Maktabgacha ta'lim tashkilotini rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqish ... 420
Ermatova Mamlakat Qadirkulovna

9-sinf o'quvchilarini kasbga yo'naltirishda iqtisodiy ko'nikmalarni shakllantirish pedagogik muammo sifatida ... 423
Eliboyeva Lola Sulaymonovna

Texnologiya asosidagi ingliz tili o'qitish va o'quvchi mustaqilligi: farmatsevtika talabalari misolida 427
Ikramova Shohsanam Ravshanboy qizi

Maqollar asosida ingliz tili o'qitishning lingvodidaktik asoslari (Afg'oniston dariy tilli maktablar misolida) .. 430
Samadi Nooria

Loyihaga asoslangan ta'lim texnologiyasi orqali talabalarda ijtimoiy mas'uliyat kompetensiyasini rivojlantirish tadqiqi 434
Jo'rayeva Zebiniso Yo'ldoshevna

Boshlang'ich sinfda tabiiy fanlarni o'qitish samaradorligini oshirishda innovatsion va zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish 440
Yulchiyeva Zulfiya Baxodir qizi

Shaxsning individual intellektual rivojlanishi pedagogik muammo sifatida 444
Oltiboyeva Kamola Sharofjon qizi

Boshlang'ich ta'limda o'yin texnologiyalaridan foydalanish orqali o'quvchilar qiziqishini aniqlash yo'llari ... 448
Qalandarova Yulduz G'ayrat qizi

Проблемы физического воспитания студентов и пути их решения 454
Ходжанов Азиз Рахимович

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda axloqiy qadriyatlarni shakllantirishda milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi 458
Kayumova Nargiza Mirziyatovna

Jamiyatda sog'lom turmush tarzini tashkil qilishda jismoniy tarbiya va sport mutaxassislarining o'rni........ 461
Dehqonova Mahmuda Ortiqovna

Yadro itqitish sport turida kuch tayyorgarligining biomexanik va funksional ahamiyati 466
Djabbarov Axror Islomovich

Kompetensiyaviy yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining didaktik tayyorgarligini takomillashtirish 469
Axmedova Laylo Baxtiyor qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tayanch kompetensiyalarni rivojlantirishda shaxsga yo'naltirilgan strategiyalar 475
Urazimbetova Aygul Aralbayevna

Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar nutqini rivojlantirishda kompyuter texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari 482
Kamolova Yulduzxon Ma'murjon qizi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etishda ota-onalar bilan hamkorlikni amalga oshirish texnologiyasi 488
Kasimova Dilrabo Baxadirovna, Jo'rabayeva Nozima Bekmurod qizi

Psixologik zo'ravonlik oqibatlarini bartaraf etishda psixokorreksion mexanizmlar 491
Tursunpo'latova Zaxro Zafar qizi

Shifokorlar professional karerasi resurslari va ularning obyektiv ko'rsatkichlari o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish natijalari 496
Arziqulov O'tkirbek Maxammatovich

Bolalarda maktabgacha ta'lim yoshidagi kommunikativ qobiliyatlarni rivojlantirishda ijodiy o'yinlarning o'rni 501
Berdiyeva Umida G'oyibberdiyevna

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning neyropedagogik yondashuvlar asosida kognitiv rivojlantirishning mohiyati 505
Aliyeva Odila Madamin qizi

Emotional Intelligence and Perceptive Ability: Keys to Pedagogical Success 508
Abdurakhimov Shokhasim Abdurakhmonovich

Bo'lajak logopedlarni og'ir nutq nuqsonli bolalar bilan ishlashga tayyorlashning nazariy asoslari 511
Achilova Sevara Djasirkulovna

Abdulla Avloniy pedagogik g'oyalarini zamonaviy boshlang'ich ta'lim bilan integratsiyalash 515
Daliyeva Eliza Zokir qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Talabalarda ma'naviy-axloqiy sifatlarni rivojlantirishda Mahmud Qoshg'ariy merosidan foydalanish.......... 519
Eliboyeva Lola Sulaymonovna, Ravshanova Sarvinoz O'ktamjon qizi

Derivation and Nominalization in Medical Terminology: A Comparative Model of Term and Process Name Formation in English and Uzbek 523
Gulnigor Yazdonkulova

Maktabgacha yoshdagi bolalarning nutq buzilishlarida pedagogik-psixologik korreksiya usullari hamda mexanizmlari........ 526
Jo'rayeva Muattar Abdumajit qizi

Ta'lim sifatini boshqarishga tizimli yondashish hamda pedagogikada PDCA modelining ahamiyati 530
Jumanazarova Gullola Yoqubjanovna, Xolmatova Maftuna Turdimat qizi

Sun'iy intellekt asosidagi ta'lim vositalarining kimyo ta'limidagi o'rni........ 535
Jumaniyazova Mahliyo Qahramonovna

Inklyuziv maktab sharoitida kichik maktab yoshidagi bolalarda ijtimoiy-perseptiv tajribani shakllantirish ... 539
Karimova Zulfiya Abduraxmanovna

Sirdaryo viloyati toponimlarining shakllanish jarayonlari 543
Kenjayeva Iroda Alisherovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda art texnologiyalardan foydalanishning nazariy-metodologik asoslari 546
Mamatova Husnora Eshquvatovna

O'quvchi yoshlarning innovatsion fikrlashini rivojlantirish va uni amaliy faoliyat bilan integratsiyalash....... 550
Mehmonova Nilufar Shuhratovna

Integrating Social-Emotional Learning in EFL Classrooms: Enhancing Language Proficiency and Emotional Intelligence........ 553
Meylinorova Feruza Bakhtiyor kizi

Nodavlat ta'lim tashkilotlari pedagog-tarbiyachilarining malakasini oshirish mexanizmini takomillashtirish........ 559
Muminova Nargiza Sabitdjanovna

TEACCH konsepsiyasi – autizm va kommunikativ buzilishlari bo'lgan bolalarni davolash va o'qitish dasturi 562
Murodova Sarvigul Raxim qizi

Aksiologik yondashuvlar asosida bo'lajak pedagoglarda altruizm ko'nikmalarini shakllantirishning funksional modeli 566
Norboyeva Moxigul Shavkat qizi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin texnologiyalari asosida bolalarning shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalarini takomillashtirish 569
Norqulova Ma'mura Husniddin qizi

Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 6-sinfida o'qitiladigan "Tabiiy fanlar"dan mashg'ulotlarni tashkil etish metodikasi........ 574
Qo'qonboyeva Shaxlo Rafikjonovna

The Intersection of Science and Pedagogy: The Teacher's Role in Professional Evolution 580
Rahimberdiyev Rustam Abdunasirovich, Shukurova Madina

Maktabgacha katta guruhlarida STEAM texnologiyasi bilan tanishtirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari 583
Rakhimova Laylo Hamidjon qizi

Hamshiralik ishida raqamli texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi........ 586
Rasulova Gulmira, Amonova Dildora, Abdurahmonov Aziz, Hakimova X. X.

Kurashchilarda muvozanat (balance) va ko'tarib uloqtirish texnikasi o'rtasidagi bog'liqlik......................... 590
Shermatov Gulom Qaxxorovich

O'qituvchi shaxsining o'zini o'zi rivojlantirishida akmeologik pozitsiyaning o'rni........ 594
Xaitov Abdukosim Abdulakim o'g'li

Lego-qurilish, konstruksiyalash, robototexnika – STEAM ta'lim moduli sifatida........ 596
Xamroyeva Sitora Samadovna

Raqamli jamiyatda oʻsmir yoshdagi oʻquvchilarning huquqiy axborot olish madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari 599
Xayrullayev Axror Aktam oʻgʻli

Maktabgacha ta'limda axborot kommunikatsiya texnologiyalari yordamida ta'limiy oʻyinlarni loyihalash va joriy etish 602
Xikmatova Moxinur Amir qizi

Boshlangʻich sinflarda tabiiy fanlar orqali kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirish zamonaviy yechimlarini ishlab chiqish usullari 605
Xolmoʻminova Mohichehra Bahrom qizi

Oʻquvchilarning biologiyaga qiziqishini oshirishda innovatsion ta'lim metodlari 609
Xudayberganova Madina Saotboy qizi, Abdiqodirov Murodxoʻja Alisher oʻgʻli, Nishanbayeva Arayim User qizi

Oliy ta'lim muassasalarida shugʻullanuvchi voleybolchi qizlarning musobaqa oldi jismoniy va psixologik tayyorgarligini takomillashtirish metodikasi 612
Xudoynazarova Sayyora Ravshanovna

Maktabgacha ta'limda milliy qadriyatlar asosida bolalarni axloqiy tarbiyalash texnologiyalari 618
Yoʻldoshboyeva Gulmira Xushnudovna

Umumta'lim maktab seksiyasi uzunlikka sakrovchilarining jismoniy rivojlanganlik darajasi 621
Zokir Akramov Oʻtkir oʻgʻli

Perseptiv qobiliyat: oʻqituvchining oʻquvchini tushunish sa'nati 625
Zokirov Mirzaraxim Abdualiyevich

Ожидания и потребности родителей как основа продвижения услуг дошкольного образовательного учреждения в Республике Узбекистан 628
Ким Ирина Николаевна, Аббосхонова Зухра Баходир кизи

Экспериментальная деятельность – метод развития здоровьесберегающей компетентности у детей старшего дошкольного возраста 631
Ким Ирина Николаевна, Алиходжаева Райхон Шавкат кизи

Подготовка детей-билингвов к школьному обучению: интеграция цифровых и традиционных педагогических методов 634
Ким Ирина Николаевна, Умарова Шоиста Рустамовна

MAKTAB TA'LIMI   SCHOOL EDUCATION   ШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

AUTIZMLI BOLALARNI MAKTAB TA'LIMIGA TAYYORLASHDA BIR QATOR TERAPIYA VA METODLARDAN FOYDALANISH

Yoqubova Hurriyat Burxonovna
Farg'ona davlat universiteti
Inklyuziv ta'lim kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada autizm spektri buzilishi kuzatiladigan bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash jarayonida ularning nutqini rivojlantirish va takomillashtirishga qaratilgan samarali terapiya hamda metodlardan foydalanish masalalari yoritilgan. Tadqiqotda o'yin, musiqa va teatr terapiyalarining kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishdagi o'rni, shuningdek, exolaliya, mutizm kabi nutq buzilishlarini korreksiyalash imkoniyatlari ilmiy asosda tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: autizm, nutq, o'yin, musiqa terapiyasi, teatr terapiyasi, exolaliya, korreksiya, mutizm.

Abstract: This article examines the use of effective therapies and methodological approaches aimed at developing and improving speech in children with autism spectrum disorders during their preparation for school education. Particular attention is given to the role of play, music, and theater therapy in enhancing communicative skills, as well as to the correction of speech disorders such as echolalia and mutism.

Key words: autism, speech, play, music therapy, theater therapy, echolalia, correction, mutism.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы использования эффективных терапевтических подходов и методов, направленных на развитие и коррекцию речи у детей с расстройствами аутистического спектра в процессе подготовки их к школьному обучению. Особое внимание уделено роли игровой, музыкальной и театральной терапии в формировании коммуникативных навыков, а также возможностям коррекции таких речевых нарушений, как эхолалия и мутизм.

Ключевые слова: аутизм, речь, игра, музыкальная терапия, театральная терапия, эхолалия, коррекция, мутизм.

KIRISH

Bugungi kunda dolzarb mavzu bo'lib kelayotgan, kelib chiqish sabablari hali ham to'liq aniqlanmagan hamda ko'payib borayotgan holatlardan biri autizm spektri buzilishidir. Ushbu maqolada autizm spektri bilan bog'liq bir qator ma'lumotlar keltirilgan.

Autizm sindromli bolalarni kuzatish jarayonida ularning yosh jihatidan o'ziga xos xususiyatlari, bir-biriga o'xshash harakatlarning mavjudligi aniqlangan. Jumladan, ovqatlanish tartibida kartoshkadan tayyorlangan taomlarni xush ko'rishi, non mahsulotlarining yumshoq qismini iste'mol qilishi, bir xil musiqa va videolarni tomosha qilishi, eshituv diqqatining yetarli darajada shakllanmaganligi hamda erkin harakat qilishga moyilligi kuzatildi.

Autizm sindromli bolalar ustida 2003-yil L. M. Shipitsina tomonidan psixologik-pedagogik yo'nalishda tadqiqotlar o'tkazilgan. Tadqiqotning diagnostika bosqichida alohida bolalarning psixologik hamda tibbiy-pedagogik xususiyatlarini yetakchi etiologik omillar va patogenetik mexanizmlarni aniqlash orqali har tomonlama o'rganishga alohida e'tibor qaratilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Autizmli bolalar bilan ishlashni tashkil etish ko'p jihatdan qo'llab-quvvatlash samaradorligini belgilovchi bir qator muhim omillarga e'tibor qaratishni talab qiladi. Ular orasida quyidagi asosiy jihatlarni ajratib ko'rsatish mumkin.

- *Birinchidan,* bolani g'ayrioddiy sharoitlarga moslashtirish uchun qo'shimcha harakatlar zarurati mavjud.
- *Ikkinchidan,* bolaning imkoniyatlarini, izolyatsiyaning barcha shakllarini va ta'lim-tarbiya jarayonida moslashuvchan integratsiya tizimini hisobga olgan holda ularni bartaraf etish muhim hisoblanadi.

- *Uchinchidan,* bolaning hayotida barcha turdagi faoliyatlar orqali amalga oshiriladigan yordamni tashkil etish talab etiladi.
- *To'rtinchidan,* shifokorlar va psixologlarning tavsiyalarini inobatga olgan holda, qo'llab-quvvatlashning barcha bosqichlarida muassasaning barcha mutaxassislari o'rtasida aniq va samarali o'zaro hamkorlikni yo'lga qo'yish zarur.

Shuningdek, bolaning individual imkoniyatlariga mos keladigan adekvat ta'lim, tuzatish va terapevtik faoliyat kombinatsiyasini tashkil etish muhimdir. Dinamik diagnostika ma'lumotlariga tayangan holda bir o'quv variantidan ikkinchisiga moslashuvchan o'tish imkonini beruvchi ko'p bosqichli o'quv dasturlarini ishlab chiqish talab etiladi. Ota-onalarni reabilitatsiya jarayoniga sherik sifatida muassasa faoliyatiga jalb etish va tashkilotda qulay psixologik muhitni saqlash ham muhim omillar sirasiga kiradi.

Maktabgacha davrda, ya'ni kichik yosh bosqichida bolaning tovush talaffuzini eshitish va unga tuzatish kirita olish, so'z tarkibidagi umumiy va farqli tovushlarni ajrata olish qobiliyati shakllanadi. Jumladan, 3-4 ta so'zdan iborat bo'lgan qatordagi bir xil tovushlarni eshita olish, berilgan tovushli 2-3 ta so'zni tanlay olish, so'zni berilgan tovushni ta'kidlab talaffuz qilish va ajratib ko'rsatilgan tovushni tinglash ko'nikmalari rivojlanadi. Besh yoshga kelib tovush talaffuzini o'zlashtirish asosan nihoyasiga yetadi. Talaffuzda faqat ayrim xatoliklar uchraydi: "sh" tovushli so'zlar har doim ham aniq aytilmasligi, "r" tovushining "l" bilan, "l" tovushining esa boshqa tovushlar bilan almashtirilishi kuzatiladi.

Lug'at atrof-muhitda o'z yo'lini to'g'ri topib olish imkoniyatlarining kengayishi tufayli boyib boradi. Bola yangi maishiy buyumlar, tabiat obyektlari va ijtimoiy hayot ko'rinishlari bilan tanishadi hamda bir vaqtning o'zida ularning nomlarini o'zlashtiradi. Lug'at nutqning turli qismlari nomlari (ot, fe'l, sifat), umumlashtiruvchi so'zlar (o'yinchoqlar, hayvonlar, sabzavotlar, mebellar va boshqalar) hamda antonimlar bilan boyitiladi.

Bola ko'rgazmali vaziyatga qaramasdan so'zlardan foydalanishni o'rganadi, buyumlar va hodisalar, ularning munosabatlari va aloqalari to'g'risida ko'plab savollar beradi. Fe'llarning faollashuvi katta ahamiyat kasb etib, nutqqa sur'at bag'ishlaydi va bayoniy tusdagi qisqa matnlarning yuzaga kelishi uchun sintaktik asos yaratadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Nutqning grammatik qatorini shakllantirish lug'atni rivojlantirish bilan uzviy bog'liqdir. Bola har bir yangi so'zni o'zlashtirar ekan, uni to'g'ri o'zgartirishni, gapdagi boshqa so'zlarga moslashtirishni va ular o'rtasida so'z yasovchi qo'shimchalarni qo'llashni o'rganadi (o'rdak – o'rdakcha, qand – qanddon). Oddiy gap tuzilmalari takomillashib, turli toifadagi murakkab gaplar, bevosita va bilvosita nutq shakllari faol qo'llanila boshlaydi. Bolalarni tovushlar, qofiyalar va so'z ijodkorligi o'yinlariga asoslangan bolalarga xos tilni o'rganish usullari orqali o'qitish nutq rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. So'z va tovushlar bilan tajriba o'tkazish bolalar tomonidan kattalar lug'atida mavjud bo'lmagan yangi so'z va shakllarning paydo bo'lishiga olib keladi, bu esa nutq rivoji uchun qonuniy va foydali jarayon hisoblanadi.

Musiqa terapiyasi jarayonida bola nafaqat musiqani idrok etishni o'rganadi, balki uning hissiy kechinmalari ochiladi, hissiy muloqot imkoniyatlari kengayadi va boshqa bolalar bilan empatiya tuyg'usi shakllanadi. Musiqa odatda guruhiy raqslar bilan uyg'unlashib, bolaning qo'pol va nozik motorika ko'nikmalarini yaxshilaydi, mushaklar ohangini oshiradi hamda hissiy darajada muloqotni rivojlantiradi.

Bolalarning kichik guruhlarida (3-5 kishi) ota-onalar ishtirokida o'tkaziladigan ijodiy terapiya mashg'ulotlari iliq his-tuyg'ularni shakllantiradi, bajariladigan harakatlarning mazmuni va usullarini anglashga yordam beradi. Ushbu jarayonda bolalarda nafaqat o'zaro munosabatga kirishish istagi, balki raqobat ruhining sog'lom shakli ham yuzaga keladi. Chizilgan rasmlar va plastilindan yasalgan buyumlarning omma oldida namoyish etilishi autistik bolalarda fazoviy tushunchalar va go'zallikka intilish tuyg'ularini shakllantiradi. Ijodiy faoliyat mahsulotlari bolaning ruhiy holati dinamikasini baholashda muhim diagnostik ko'rsatkich bo'lib xizmat qiladi.

Teatr va muzey terapiyasi bolaning ruhiyatiga kuchli rag'batlantiruvchi ta'sir ko'rsatadi. Ushbu faoliyat turi orqali bola rol tanlash va boshqa bolalar rollari bilan o'zaro ta'sir jarayonida ishtirok etadi. Bu jarayonda bolaning motivlari va imkoniyatlari namoyon bo'ladi. Spektaklga tayyorgarlik jarayonida bolaning logoped va ota-onalar bilan hamkorlikda ishlashi muhim ahamiyat kasb etadi. Mashg'ulotlar bolalarning birgalikdagi faoliyatini kuchaytiradi, nutq shakllanishiga va lug'at boyishiga xizmat qiladi. Spektakl sahnalashtirilishi jarayonida yuqori ijobiy hissiy intensivlik yuzaga keladi va tomoshabinlar bilan empatiya shakllanadi, natijada tashqi muhit va jamiyat bilan bog'lovchi nutq rivojlanadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bola bilan ishlashning asosiy yo'nalishlari psixologik hamda tibbiy-pedagogik konsultatsiya jarayonida, anamnez asosida aniqlanadi. Rivojlanishida boshqa buzilishlar mavjud bo'lgan bolalar bilan ishlashni tashkil etishda bo'lgani kabi, qo'llab-quvvatlash xizmati faoliyatining uchta yo'nalishi ustuvor hisoblanadi.

Bular:

1. Asosiy va dinamik diagnostika.
2. O'quv va tuzatish jarayonini tashkiliy-metodik jihatdan ta'minlash.
3. Ota-onalar bilan o'zaro munosabatlarni tashkil etish va ularni o'qitish.

Tashxisning sifati va o'z vaqtida amalga oshirilishi ko'p jihatdan autizmning namoyon bo'lishini tuzatish imkoniyatlarini belgilaydi. Shu sababli tashxisni tashkil etishda quyidagi talablarning bajarilishi majburiy hisoblanadi:

- tashxis erta bo'lishi, ya'ni bolaning muassasada bo'lgan birinchi kunidan boshlab o'tkazilishi;
- keng qamrovli bo'lishi, jumladan, turli sohalardagi mutaxassislar va ota-onalarning ishtirokini, shuningdek, turli usullardan foydalanishni nazarda tutishi;
- dinamik bo'lishi, ya'ni yakuniy tashxisni tezda belgilashga emas, balki bolaning ontogenetik rivojlanish xususiyatlari, moslashuvi va tuzatish ishlarini hisobga olgan holda tizimli ravishda aniqlashtirishga qaratilishi.

Eksperimental dalillar shuni ko'rsatadiki, autistik munosabatlarning o'ziga xos uslubi bolaning tashqi dunyo bilan o'zaro aloqasida, ayniqsa undan faol ishtirokni talab qiladigan vaziyatlarda yaqqol namoyon bo'ladi. Bunda selektivlik, ya'ni ma'lumotni tanlash, guruhlash va qayta ishlash jarayonlari bola uchun eng murakkab jihatlardan biri hisoblanadi. Bola ma'lumotni ko'pincha passiv tarzda qabul qilishga moyil bo'lib, uni yaxlit bloklar holida qabul qiladi.

Qabul qilingan ma'lumot bloklari qayta ishlanmagan holda saqlanadi va tashqi tomondan passiv qabul qilingan shaklda qo'llaniladi. Bola tayyor og'zaki shtamplarni o'zlashtiradi va ularni nutqida faol ishlatadi. Xuddi shu tarzda, u boshqa ko'nikmalarni ham egallaydi va ularni muayyan yagona vaziyat bilan mustahkam bog'laydi. Natijada ushbu ko'nikmalar faqat qabul qilingan vaziyat doirasida qo'llanilib, boshqa sharoitlarda yetarli darajada namoyon bo'lmaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Shuni ta'kidlash joizki, autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalarda nutqni shakllantirish, nutqiy ko'nikmalarni rivojlantirish hamda bilish faoliyatlarini takomillashtirishga yo'naltirilgan metodlarni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalarni sifatli maktab ta'limiga jalb etish va ularni jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiya qilish asosiy vazifalardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mirziyoyev Sh. M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2016-yil.
2. Ayupova M. Y. Logopediya. – Toshkent: O'zbekiston faylasuflar milliy jamiyati, 2011-yil.
3. Логопедия / под ред. А. С. Волковой. – Москва: Владос, 2003-yil.
4. Muminova L., Ayupova M. Logopediya. – Toshkent: O'qituvchi, 1993-yil.
5. Актуальные проблемы диагностики задержки психического развития детей. – Москва: Педагогика, 1991-год.
6. Блейхер В. М., Крук И. В., Боков С. Н. Практическая патопсихология.
7. Руководство для врачей и медицинских психологов. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996-год.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02	Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07	Ta'limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI

Mas’ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №2(1)

© Materiallar ko‘chirib bosilganda “Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali 26.09.2023-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C–5669363 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.